

ΤΡΙΤΗ ΚΡΙΣΙΣ
ΤΟΥ
ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΕΙΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

ΤΟΥ ΙΔΡΥΘΕΝΤΟΣ
ΠΡΟΣ ΒΕΛΤΙΩΣΙΝ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

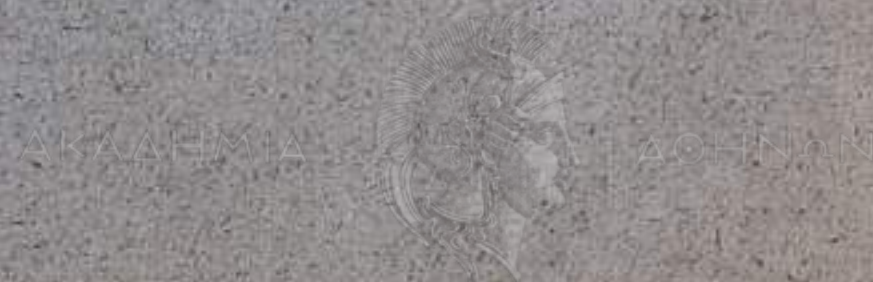
ΑΠΑΓΓΕΛΘΕΙΣΑ
ΕΝ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΑΙΘΟΥΣΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

τῇ 28 Μαρτίου 1910

ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΙΣΗΓΗΤΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΙΣΤΡΙΩΤΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1910

10

5

ΤΡΙΤΗ ΚΡΙΣΙΣ
ΤΟΥ
ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΕΙΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

ΤΟΥ ΙΔΡΥΘΕΝΤΟΣ
ΠΡΟΣ ΒΕΛΤΙΩΣΙΝ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΑΠΑΓΓΕΛΘΕΙΣΑ
ΕΝ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΑΙΘΟΥΣΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

τῇ 28 Μαρτίου 1910

ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΙΣΗΓΗΤΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΙΣΤΡΙΩΤΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1910

*Φιλοπάτριδες συμπολῖται
καὶ εὐγενῆς τοῦ Πανεπιστημίου νεολαία,*

Βαρύτιμος ὄντως καὶ ἱερὰ ἦτο ἡ ἐντολή, ἦν τὸ ἐλληνικὸν γένος ἔλαβε παρὰ τοῦ κοσμοτέχνου Θεοῦ, ὅπως δημιουργήσῃ τὸν πολιτισμὸν καὶ ἐκπολιτίσῃ τὸν κόσμον, θεῖος ἦτο ὁ προορισμὸς, ὅπως διὰ τῶν ἀκρογωνιαίων τοῦ Θεανθρώπου λίθων ἀνοικοδομήσῃ τὰ οὐρανογεῖτονα τῆς ἐκκλησίας μέγαρα, ἀλλὰ καὶ δεινὸς ἦτο ὁ κλῆρος, ὅπως ἐπὶ τρεῖς χιλιετηρίδας τὰ προπύλαια τῆς Εὐρώπης φρουρήσῃ καὶ θέσῃ φραγμοὺς καὶ ἔρκη πρὸς τὰ βορβορώδη τῶν πολυχευμόνων τῆς Ἀσίας ποταμῶν ῥεύματα, ἅπερ ἐφέροντο, ἵνα καταπνίξωσι καὶ ἀποτελματώσωσι τὰς χώρας ἐκείνας, ἐν αἷς πρὸς τιμὴν τοῦ θεανθρωπίνου γένους θάλλει ὁ νῦν καλούμενος Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμός.

Ἡ στρατιὰ τοῦ Δαρείου ἦλθε μέχρι τοῦ Μαραθῶνος καὶ ἡ τοῦ Ξέρξου μέχρι τῆς Σαλαμῖνος, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ Κίμωνος ἐξίκετο μέχρι τοῦ Εὐρυμέδοντος καὶ ἡ τοῦ Ἀγησιλάου μέχρι τῶν Σάρδεων. Ἐβουλεύθησαν μὲν οἱ βασιλεῖς τῆς Περσίας, ἵνα δουλώσωσι τὴν Εὐρώπην, ἀλλ' ἀποτυχόντες ἐδουλώθησαν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείδου Ἀλεξάνδρου. Ὅτε δ' αὖθις οἱ Ῥωμαῖκοὶ λεγεῶνες ἐν τῷ Βυζαντίῳ ὑπέχωρησαν τῷ Ἑλληνικῷ πολιτισμῷ, αἱ Ἑλληνίδες φάλαγγες ἀπέκρουον τοὺς βαρβάρους, ὅσοι ἀπέρχοντο κατὰ τῆς Εὐρώπης. Ἡγωνίζοντο ἀνδρείως οἱ γενναῖοι τοῦ πολιτισμοῦ φρουροὶ ἐπὶ τρεῖς χιλιετηρίδας, ἀπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος μέχρι τοῦ Κολοκοτρώνη, καὶ ἀπὸ τοῦ Μιλτιάδου, τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ Πausανίου μέχρι τοῦ Μαυρομιχάλη, τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τοῦ Μιαούλη. Ἡ ἀνδρεία τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους ἦτο τηλικαύτη, ὥστε καὶ μετὰ τὴν δούλωσιν τεσσάρων περίπου ἑκατονταετηρίδων δὲν ἡμβλύνθη, ἀλλ' ἦτο ὀξεῖα ὡς πέλεκυς ἀμφίστομος, δυνάμενος νὰ κόψῃ τὰς τῆς δουλосύνης ἀλύσεις,

ἃς ἐσφυρηλάτησεν ἡ ἀγνωμοσύνη τῆς τύχης. Λέοντες καὶ λέαιναι οἱ ἐξελθόντες ἐκ τοῦ ἔρκους τοῦ Μεσολογγίου, ἥρωες οἱ τὰ τεῖχη τῆς Τριπόλεως ἐκπορθήσαντες, ναύμαχοι τοῦ Μιαούλη καὶ πυρποληταὶ τοῦ Κανάρη, καὶ ὑμεῖς, οἱ τὸ ἄνθος τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ ἐν Δερβενακίῳ νικήσαντες, κτείναντες καὶ αἰχμαλωτίσαντες, ὑμεῖς, λέγω, οἱ ἐλευθερωταὶ τῆς πατρίδος μαρτυρήσατέ μοι περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μου καὶ ἐλέγξατε τούτους, διότι δὲν δύνανται νὰ ἐξαρθροῶσι μέχρι τοῦ ὕψους, εἰς ὃ ὑμεῖς οἱ ὑψίποδες τοὺς ἄθλους τῆς ἀνθρωπίνης ἀνδρείας ἀνεβιβάσατε. Οὕτω διὰ τοῦ αἵματος τῶν τυράννων ἀπεπλύνετε τὸν βόρβορον τῆς δουλώσεως καὶ διὰ τῶν θαλερῶν τῆς χαρᾶς δακρύων ἐλευκάνετε τοὺς μίτους, δι' ὧν ἐξυφάνθη ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας.

Ἄλλ' ἡ ἐλευθερία ἔμελλε ταχέως νὰ ἀπολεσθῇ, εἰ μὴ μεγάλοι τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἡγήτορες ἀνελάμβανον τὸ βαρὺ καὶ ἐπίπονον ἔργον, ὅπως τὸ ἐλευθερωθὲν κράτος συνδέσῃ διὰ τῶν ἀδαμαντίνων τῆς γλώσσης δεσμῶν. Οἱ ἄνδρες οὗτοι παραλαβόντες φυλὴν γλωσσικῶς διεσπασμένην καὶ διὰ τὴν διάσπασιν εὐπόρθητον, συνήνωσαν αὐτὴν οὕτως ἀσφαλῶς, ὥστε οἱ πολέμιοι ἡμῶν εἰς νέας κατακτήσεις ἀποβλέποντες ἐνόμισαν συμφέρον, ἵνα τὰ γλωσσικὰ τῆς φυλῆς ὀχυρώματα κατακρημνίσωσι καὶ ἀφανίσωσι. Δὲν ὥκνησαν δὲ καὶ σοφοὶ ἀλλοδαποὶ ἄνδρες, ἵνα συμβουλεύσωσιν ἡμῖν, ὅτι αἱ διάλεκτοι εἶναι ἐθνωφελέστεραι τῆς ἐνιαίας Πανελληνίου γλώσσης. Ὅτε ὁμῶς ἠρωτήσαμεν αὐτούς, διατὶ ἄρά γε τὰς αὐτὰς συμβουλὰς δὲν δίδουσι τοῖς Ἀγγλοῖς καὶ τοῖς Γερμανοῖς, οἵτινες ἔχουσι πλείονας διαλέκτους ἡμῶν, ἐσιώπησαν. Ναί· ἐσιώπησαν, διότι εἰ εἶχον ἰταμότητα ὁμοίας συμβουλῆς, ἤθελον πεμφθῇ ἐκεῖσε, ἔνθα πέμπονται οἱ παραπαίοντες τοῖς λογισμοῖς.

Βεβαίως πάντες οἱ ἀλλοεθνεῖς οἱ πειραθέντες, ὅπως ἐπιβάλωσιν ἡμῖν τὴν χυδαιότητα, δὲν ἔχουσιν ἀφετηρίαν πολιτικοὺς λόγους, ἀλλὰ διὰ τὰς σπουδὰς αὐτῶν ἴσως δὲν εἶναι οἱ ἀρμοδιώτατοι. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ Βυζαντινολόγοι καὶ οἱ γλωσσολόγοι τῆς Εὐρώπης, διότι ἀμφοτέρωθεν διὰ τὰς ἄλλας σπουδὰς δὲν ἐμελέτησαν τὸ ἀμύθητον τῆς κλασικῆς περιόδου κάλλος, ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν μελετῶντες τοὺς χρονογράφους δὲν ὀξύνουσι τὴν γλωσσικὴν αἴσθησιν, οἱ δὲ γλωσσολόγοι ἀπο-

βλέπουν εἰς τὴν βασίλισσαν τῶν γλωσσῶν μετὰ τῆς αὐτῆς ψυχρότητος καὶ ἀδιαφορίας, μεθ' ἧς οἱ ἀνατόμοι ρίπτουσι βλέμμα πρὸς τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου ἢ τὸν Ἑρμῆν τοῦ Πραξιτέλους. Ἡ καθαρεύουσα ὅμως ἔχει λόγον πρὸς τὰς διαλεκτικὰς χυδαιότητας, ὃν λόγον ἔχει ὁ Ἀχιλλεὺς πρὸς τὸν Θερσίτην.

Πρὸς δὲ τινὲς τῶν γλωσσολόγων ἀποφαίνονται, ὅτι ἡ καθαρεύουσα ὥς τεχνητὸν προῖον ἄγει σκιώδη τινὰ βίον μὴ δυναμένη ποτὲ νὰ εἰσδύῃ ἐπιλάμπουσα καὶ ζωογονοῦσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ. Πρὸς τὸν τοιοῦτον δισχυρισμὸν πάνυ ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ διαπρεπὴς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων τοῦ ἐν Μονάχῳ Πανεπιστημίου καθηγητῆς, ὁ θερμὸς φιλέλλην καὶ ἐμὸς φίλος κ. Δρεροῦπ λέγων· «Τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον δὲν δύναμαι νὰ ἀναγνώρισω ὥς ἀποδεδειγμένον. Ἱστορικὴ περὶ τούτου ἀπόδειξις φαίνεται ἀδύνατος, διότι γλωσσικὴ ἐξέλιξις, οἷα ἀπετελέσθη ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα, οὐδεμίαν ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ ἔχει παρομοίαν. Ἡ νεοελληνικὴ γραφομένη ἐνδέχεται νὰ ᾖ τῆς τέχνης πλάσμα. Ἐστὼ. Ἀλλὰ πάντως πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι ἡ γραφομένη γλῶσσα, ἥτις πρὸ ὀλίγων ἑκατονταετηρίδων μόνον ἔνεκα τῆς Τουρκοκρατίας ἀπώλετο παρὰ τῷ λαῷ, κατὰ τὴν παλιγγενεσίαν τοῦ λαοῦ τούτου ἀνηρέθη ὑπὸ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ἡγετῶν καὶ ἐπλουτίσθη κατὰ τοὺς νέους τοῦ πολιτισμοῦ ὅρους ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῆς ἀρχαίας τῆς ἐγκρίτου γλώσσης».

Τοῖς σοφοῖς λόγοις τοῦ ἐξόχου φιλολόγου ἡδύνατό τις νὰ προσθέσῃ καὶ ἄλλα καὶ νὰ ἐρωτήσῃ· Καὶ λοιπὸν τὰς γλώσσας δημιουργοῦσιν οἱ ὄχλοι καὶ οὐχὶ οἱ πνευματικοὶ τῶν λαῶν ἡγήτορες; Τοῦτο δὲν μαρτυρεῖται ὑπὸ τῆς ἱστορίας· διότι τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον, ἥτις διὰ τὸ κάλλος αὐτῆς ἐκράτησεν ἐν τῇ κλασικῇ ἀρχαιότητι καὶ ἐγένετο ἡ βάσις τῆς κοινῆς τῆς ἀναδειχθείσης παγκοσμίου ἐν τῷ ἀρχαίῳ κόσμῳ, τὴν Ἀτθίδα, λέγω, δὲν ἐδημιούργησεν ὁ Ἀττικὸς λαός, ἀλλ' οἱ δραματικοὶ ποιηταὶ ἐν τῷ θεάτρῳ, οἱ δικανικοὶ ῥήτορες ἐν τοῖς δικαστηρίοις, οἱ πολιτικοὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου καὶ οἱ φιλόσοφοι ἐν ταῖς σχολαῖς αὐτῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἅτε Ἴωνες ὄντες διελέγοντο Ἰαστί, καὶ διὰ τοῦτο τῷ ἀρχαιοτέρῳ τραγικῷ, τῷ Αἰσχύλῳ, εὕρισκον πλείστους Ἴωνισμοὺς καὶ ἠθέλομεν εὕρίσκει πολὺ πλείονας, εἰ μὴ οἱ κριτικοὶ διέφθειρον οὐχὶ ὀλίγα χωρία. Λοιπὸν ποιηταί, ῥήτορες

καὶ φιλόσοφοι ἐμόρφωσαν τὴν Ἀτθίδα, δηλαδή λόγιοι, ὥς καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις. Οἱ δημιουργοὶ τῆς γλώσσης ἐκείνης, ἦσαν ἱταμώτεροι τῶν νεωτέρων, διότι ἐκεῖνοι μὲν ἀνεμίγνυνον λέξεις καὶ τύπους λέξεων διαφόρων διαλέκτων, ὅπερ ἡδύνατο νὰ ἀγάγῃ τὴν δημιουργημένην γλῶσσαν μέχρι τοῦ γελοίου, οἱ δὲ νεώτεροι ἀντλοῦσι λέξεις ἐκ τοῦ καλλίστου θησαυροῦ καὶ τοῦ ἀκενώτου ἀνακτορικοῦ ταμείου τῆς βασιλίδος τῶν γλωσσῶν. Οὐ μόνον τὴν Ἑλληνικὴν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας γλώσσας ῥήτορες καὶ ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι ἐδημιούργησαν καὶ ἐπλούτησαν, ὁ μὲν Κικέρων τὴν Λατινικὴν, ὁ δὲ Δάντης τὴν Ἰταλικὴν, ὁ δὲ Λέσσιγκ τὴν Γερμανικὴν καὶ ἄλλοι ἄλλας. Τοῦτο ἐγένετο καὶ ἤθελεν εἶναι παράδοξον, εἰ συνέβαινε τὸ ἐναντίον. Βεβαίως αἱ κατώτεραι τῶν λαῶν τάξεις ἔχουσι γλωσσοπλαστικὴν τινα δύναμιν, ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὰς ὑπερτάτας τῆς γλώσσης στιβάδας, ὥς τὰ χαμαιβάμονα πτηνὰ εἶναι μὲν χρησιμώτατα, ἀλλὰ δὲν ᾔδουσιν ὥς ἡ εὖστομος ἀηδὼν καὶ δὲν δολιχοδρομοῦσιν ἐν τῷ αἰθέρι, ὥς ὁ ἱερὸς τοῦ Διὸς ὄρνις.

Ἀλλὰ παρατηροῦσιν οἱ πολέμιοι τῆς Ἑθνικῆς γλώσσης, ὅτι ταύτην μανθάνομεν ἐν τοῖς σχολείοις. Τοῦτο ὅμως δὲν πράττομεν μόνον ἡμεῖς, ἀλλὰ πάντες, ὅσοι ἔχουσι διαλέκτους καὶ ἐθνικὴν γλῶσσαν καὶ τοιοῦτοι εἶναι, εἰ μὴ πάντες, οἱ πλεῖστοι λαοί. Ἐπειδὴ δ' αἱ διάλεκτοι αὐτῶν ἀπέχουσι τῆς ἐθνικῆς πολὺ πλεόν ἢ αἱ ἡμέτεραι, οἱ παῖδες αὐτῶν καταβάλλουσι πολὺ πλείονας πόνους τῶν ἡμετέρων, ὥς ὁμολογεῖ ὁ ἄριστα γινώσκων τοῦτο σοφὸς Δρεροῦπ γράφων· «Ἐάν ἡ νῦν Ἑλληνικὴ νεότης ἐν τῷ σχολείῳ μανθάνῃ τὴν καθαρεύουσαν, οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀνακτᾶται κατὰ τι λόγιον τοῦ ἡμετέρου Σίλλερ κληρονομίαν, ἣν ἤδη οἱ πάπποι αὐτῆς κατεῖχον. Οὕτως ἐν τῇ πράξει νῦν οὐδεμία ὑφίσταται διαφορὰ, ὥς εἰπεῖν ἐν Γερμανίᾳ παῖς χωρικός τοῦ Μεκλεμβούργου ἢ τῆς Βεστφαλίας ἢ τῆς ἄνω Βαυαρίας ἢ τῆς Ἑλβετίας μετὰ πλείονος μόχθου μανθάνει τὴν ἄνω Γερμανικὴν γλῶσσαν, ἢ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ γλωσσικῷ σχολείῳ ὁ Μακεδὼν ἢ ὁ Ἀττικὸς ἢ ὁ Κρής ἢ ὁ Ἀνατολίτης ἐκμανθάνει τὴν ἑαυτοῦ καθαρεύουσαν ».

Ἀκούσατε ὑμεῖς, ὅσοι κηρύσσετε, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ νεολαία δαπανᾷ πολλοὺς πόνους καὶ καταναλίσκει οὐχὶ ὀλίγον χρόνον. Καὶ ὅμως

καταναλίσκομεν πολὺ ὀλιγώτερον κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ. Εἶναι δὲ δίκαιον νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ἡ Γερμανικὴ νεο-λαία πλὴν τοῦ χρόνου τούτου καταναλίσκει καὶ ἄλλον, ὅπως μάθη τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐν ᾧ ἡμεῖς ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ μανθάνομεν καὶ τὰς δύο ὁμοῦ. Οὐχ ἦττον διαβολὴ εἶναι καὶ ὁ ψόγος, ὅτι δῆθεν ἡ Ἑθνικὴ γλῶσσα διακωλύει τὴν πρόοδον τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας, τῆς ἐμπορείας καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων, ἅπερ ἀρμόζουσι τῷ τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς πνεύματι. Διότι σύμπασα ἡ Εὐρώπη ἐγένετο βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ, ἀφ' ὅτου οἱ Ἑλληνισταὶ τοῦ Βυζαντίου διὰ τὴν ἄλωσιν μετέβησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο γεγονὸς κυροῦται καὶ ὑπὸ τῆς λογικῆς· διότι ἐφ' ὅσον τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ὀξύνεται, κατ' εὐθὺν λόγον γίνεται ἐπιτηδειότερον πρὸς πᾶσαν ἐνέργειαν. Ὁ ἀμβλὺς τὸν νοῦν μόνον βαναυσουργὸς δύναται νὰ ᾔηται, οὐδέποτε δὲ καλλιτέχνης οὐδὲ βιομήχανος, μάλιστα ἐν χρόνοις, καθ' οὓς ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια τὴν φύσιν δουλωσαμένη τὰς χειρωναξίας ἐξεμηδένισε.

Τὰς δύο εἰρημένας διαβολὰς ἐπινοήσαντες οἱ χυδαῖσταὶ παραπείθουσι τοὺς ἐκάστοτε ὑπουργοὺς, οἵτινες ὑποβάλλουσι νομοσχέδια, ὅπως μετατρέψωσι τὰ ἀνθρωπιστικὰ σχολεῖα εἰς πρακτικά. Τὴν ἐπίρρῳσιν τῶν πρακτικῶν γνώσεων πάντες εὐχόμεθα, ἀλλὰ διὰ μεθόδων, αἵτινες ἐπιβάλλονται ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης. Ἄν θέλωμεν νὰ ἐπιρρώσωμεν τὰς παραγωγικὰς τοῦ ἔθνους δυνάμεις, ἅς ἰδρύσωμεν ναυτικήν, γεωργικήν, δενδροκομικὴν καὶ βιομηχανικὴν σχολήν. Ἀλλὰ σὺν τῇ ἰδρύσει τῶν σχολῶν τούτων ἅς ὀργανώσωμεν αὐστηρὰν ἀγροτικὴν ἀστυνομίαν καὶ γεωργικὰς τραπέζας, ὅπως ἀπαλλάξωσι τοὺς γεωργοὺς τῶν ὀνύχων τῆς τοκογλυφίας. Ἀντὶ ὅμως τούτων καταργοῦμεν τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα ἢ ἐνοῦμεν τὴν ἀνθρωπιστικὴν μετὰ τῆς πρακτικῆς παιδείας, ἃν δύναται νὰ ὀνομασθῇ τοιαύτη ἢ εἰσαγωγή τῆς καταστιχογραφίας εἰς τὴν μέσσην ἐκπαίδευσιν.

Ἄλλ' ἂν καταργηθῶσι τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα, καταργεῖται καὶ τὸ Πανεπιστήμιον· διότι ἄνευ τῆς γνώσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης οὐδεμία ἐπιστήμη εἶναι διδακτὴ, ὥς τοῦτο δύναται νὰ γίνῃ καταληπτόν, ἂν πειραματικῶς προσαχθῶσιν ὥς ἀκροαταὶ οἱ οὐδέποτε Πανεπιστημιακοὶ μαθήματος ἀνθρώποι μὴ γινώσκοντες τὴν Ἑλληνικὴν

γλῶσσαν. Οἱ τοιοῦτοι οὐδόλως θέλουσιν ἐννοήσει τὰ διδασκόμενα ἢ θέλουσι παρανοήσει τὸν καθηγητήν, ὥς παρ' Ἀριστοφάνει ὁ Στρεψιάδης παρενόει τὸν Σωκράτη, ὅτε ὁ φιλόσοφος ἐν ταῖς εἰσαγωγикаῖς εἰς τὸ φροντιστήριον ἐξετάσεσιν ἠρώτα τὸν ἄγρότην, ἂν γινώσκη μετρικήν. Ὁ ἄγροϊκος Στρεψιάδης ἐνόμιζεν, ὅτι γινώσκει ἄριστα αὐτήν, ἀλλ' ἐνόει τὰ ἐμπορικὰ μέτρα. Ὅτι δ' ἡ συγχώνευσις τῆς ἀνθρωπιστικῆς μετὰ τῆς πρακτικῆς παιδείσεως εἶναι ἀνεφάρμοστος, γίνεται κατάδηλον ἐκ τούτου, ὅτι ἐν τῇ καθεστῶσῃ νομοθεσίᾳ ὑπάρχει ἡ συγχώνευσις, ἀλλὰ δὲν ἐφηρμόσθη.

Ἐδείξαμεν λοιπόν, ὅτι ὁ πρὸς σπουδὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης χρόνος οὔτε μακρὸς εἶναι οὔτε μάτην καταναλίσκεται. Ὑποθεθείσθω ὅμως, ὅτι ὁ ἰσχυρισμὸς ἡμῶν δὲν ἀπεδείχθη, καὶ ἃς σπεύσωμεν νὰ ἐκμάθωμεν τὴν χυδαίαν γλῶσσαν ἢ τὴν δημοτικὴν. Ἀλλὰ ἐν ᾧ ἡ γραμματικὴ τῆς Ἑθνικῆς γλώσσης εἶναι εὐμέθοδος καὶ εὐμάθητος, ἕκαστος χυδαῖστος ἔχει ἰδίαν γραμματικὴν καὶ ἑκάστη ἐπαρχία ἰδίαν διάλεκτον. Ἄρα ἡ ἐκμάθησις πολλαπλῶν χυδαιοτήτων καὶ ἀπείρων διαλέκτων ἀπαιτεῖ πολὺ πλείονα χρόνον τοῦ νῦν δαπανωμένου. Ἐπειδὴ δ' οὔτε ἡ χυδαία οὔτε αἱ διάλεκτοι εἶναι ἱκαναί, ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὰ βασίλεια τῶν ἰδεῶν, εἶναι ἀνάγκη, ὅπως μελετήσωμεν καὶ τὴν γραμματικὴν τῆς ἑθνικῆς γλώσσης. Ἄλλως θέλομεν καταδικάσει ἡμᾶς αὐτούς, ἵνα ζῶμεν ἐν τῷ βοσκηματώδει βίῳ, ὃν διαγούσι πολλοὶ λαοὶ τῆς Ἀσίας. Ἐπιφανέστατος Ἀλβανὸς ἐλθὼν ἐνταῦθα καὶ ἀξιῶν, ἵνα ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ἐκπολιτίσωμεν τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ, ὥς ἐξεπολιτίσαμεν τοὺς Ρωμάνους καὶ τοὺς Βουλγάρους, καὶ ἐρωτήσας με κατὰ τίνα τρόπον εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ τοῦτο, ἔλαβεν ἀπόκρισιν, ὅτι εἶναι ἀνάγκη κατὰ πρῶτον οἱ Ἀλβανοὶ νὰ ἔχωσι γλῶσσαν ἐπιστημονικὴν. Διὰ τοῦτο πρέπει ἢ νὰ δεχθῶσι τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐν ταῖς τέχναις καὶ ταῖς ἐπιστήμας διατηροῦντες τὴν ἑαυτῶν ὡς οἰκογενειακὴν ἢ νὰ πλουίσωσι τὴν ἑαυτῶν δι' Ἑλληνικῶν λέξεων, ὥς ἐποίησαν οἱ Ρωμαῖοι καὶ πάντες οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ τῶν νεωτέρων χρόνων. Τὰ αὐτὰ συμβουλευόμεν τοῖς χυδαῖσταῖς καὶ τοῖς δημοτικισταῖς. Ἄς διατηρήσωσι καὶ οὔτοι τὰς διαλέκτους αὐτῶν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, ἀλλ' ἃς ἀφήσωσιν ἐλευθέραν τὴν

Ἑθνικὴν γλῶσσαν, ἣν ἐμορφώσαμεν κατὰ τὴν εἰσήγησιν τοῦ ἀοιδίου Κοραῆ.

Οἱ χυδαῖσταὶ λέγουσιν, ὅτι εἰάν ποτε νοσήσωμεν, δὲν θέλομεν ἐπιφωνήσει ἐν τῇ ἐθνικῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἐν τῇ μητρικῇ, καὶ ὅτι ἐπιφανὴς τῆς Κρήτης πολιτευτῆς εὐρεθεὶς ἐν ἀπογνώσει διὰ τὴν ἀξίωσιν τῶν προστατίδων δυνάμεων, ἵνα οἱ Κρήτες παραδώσωσιν ὀκτακόσια ὄπλα, ἠγόρευσεν ἐν τῇ δημοτικῇ γλώσσῃ. Τοῦτο οὐδόλως εἶναι παράδοξον, διότι καὶ ὁ Κέβης ἐν τῷ Φαίδωνι τοῦ Πλάνωνος παρὰ τοῦ Σωκράτους πορευομένου πρὸς τὸν θάνατον ἀκούσας, ὅτι τοῖς φιλοσόφοις εἶναι προτιμότερον νὰ ἀποθάνωσιν, ὅμως δὲν πρήπει νὰ αὐτοκτονῶσιν, ἀλλὰ νὰ περιμένωσιν ἄλλον εὐεργέτην, ἀκούσας, λέγω, τοῦτο καὶ ἐκπλαγεὶς ἀνεφώνησεν Αἰολιστί· *ἔττω Ζεὺς* ἦτοι ἔστω Ζεύς, δηλ. ἃς εἶναι μάρτυς ὁ Θεός. Φαίνεται, ὅτι ὁ Πλάτων δὲν ἐγίνωσκε καλῶς τὴν Αἰολικὴν διάλεκτον, ἣν ἐθεώρει βάρβαρον· διότι οἱ Αἰολεῖς ἔλεγον Δεὺς καὶ οὐχὶ Ζεύς. Εἰ δ' ὁ Πλάτων δὲν ἐγίνωσκε τὴν διάλεκτον τῶν γειτόνων αὐτοῦ Βοιωτῶν, εἰς πόσα ἄρα γε ἁμαρτήματα περιπίπτουσιν οἱ ἡμέτεροι χυδαῖσταί; Λοιπὸν οἱ ἀλγοῦντες δύνανται νὰ ἐπιφωνῶσιν ἐν οἵαδήποτε διαλέκτῳ καὶ ἂν θέλωσι καὶ δίκην κυνῶν καὶ νὰ ὤρύωνται καὶ οἱ ἀγωνιῶντες νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὴν μητρικὴν διάλεκτον. Δὲν πρόκειται ὅμως περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ περὶ γλώσσης τῶν τεχνῶν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Καὶ ὅμως οἱ τοιοῦτοι καίπερ ὑφ' ἀπάσης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἀποδοκιμαζόμενοι, ὅμως τυγχάνουσι προστασίας καὶ ὀλεθρίως δρῶσι ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς παιδείσεως. Ἐν ζητήματι ζωῆς ἢ θανάτου τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ὑποχώρησις. Διότι ἔχομεν τὸ δικαίωμα τῆς ὑπάρξεως καὶ ὑπὲρ αὐτῆς θέλει ἀμυνθῇ ὁλόκληρος ἡ φυλή. Εἶναι ἀδύνατον, ἵνα αὕτη ἐπιτρέψῃ ὀλίγοις ἐθνοφθόροις μεταρρυθμισταῖς, ἵνα κατασκευάσωσι νέας γραμματικὰς καὶ εἰσαγάγωσι ταύτας εἰς τὰ σχολεῖα, καὶ ἵνα ἐπιθεωρηταὶ συμβουλεύωσι τοῖς διδασκάλοις, ὅπως μὴ λέγωσι περὶ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ρημάτων καὶ ἀφορίζωσι τὰς δοτικὰς καὶ τὰς εὐκτικὰς. Ἄν τις νομίζῃ, ὅτι τὰ τοιαῦτα εἶναι ἀνάξια λόγου πλημμελήματα, οὗτος δεῖται διδασκαλίας. Οἱ τοιοῦτοι δουλοδιδάσκαλοι δημιουργοῦσιν ἄλλα ταπεινὰ ἔθνη παρὰ τὸ Ἑλληνικόν, ὃ ὁ πεπολιτισμένος κόσμος τιμᾷ διὰ τὴν εὐγενῆ κα-

ταγωγήν. Βεβαίως εὐκτικὰς καὶ δυϊκοὺς ἀριθμοὺς οὐδέποτε θέλομεν μεταχειρισθῇ, ἀλλ' ἄνευ τούτων ἡ ἀρχαία γραμματεία, ἣτις εἶναι ἡ ἀρίστη πασῶν, μένει τοῖς νεωτέροις Ἑλλησιν ἀκατάληπτος.

Νῦν, ὅτε ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀπεφάσισεν, ἵνα θέσῃ τέρμα εἰς πᾶσαν ἔκτροπον καὶ ἀντεθνικὴν ἐνέργειαν, εἶναι καιρὸς, ἵνα λήξῃ καὶ ἡ ἐθνοφόρος τῶν χυδαϊστῶν ἐνέργεια. Πρὸς παῦσιν τοῦ μεγίστου τούτου κακοῦ εἶναι ἀνάγκη, ὅπως ἐνεργήσῃ δύναμις μείζων τῶν συνήθων. Ἡμεῖς γε οὐδεμίαν δύναμιν εὐρίσκομεν ἢ τὴν ἀναγραφὴν ἐν τῷ νέῳ συντάγματι ἀρθρου *περὶ ἀμύνης τῆς ἐθνικῆς γλώσσης*. Ἐπειδὴ τοιαύτην γνώμην ἔχομεν, συντάξαντες ὑπόμνημα, ἐν ᾧ ἐξετάζομεν τὰς ὀλεθρίους συνεπείας τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ χυδαϊσμοῦ, ὑπεβάλομεν τῷ προέδρῳ τῆς Κυβερνήσεως κ. Στεφάνῳ Δραγούμῃ, ὅστις εἶναι πολεμιώτατος τῶν χυδαϊστῶν, ὥς οἱ κράτιστοι τῶν πολιτευτῶν. Ὁ κ. Πρόεδρος ἐβεβαίωσέ με, ὅτι θέλει μελετήσῃ τὸ ἐμὸν ὑπόμνημα. Τὴν ἐμὴν γνώμην ἐπιδοκιμάζουσιν οὐχὶ ὀλίγοι νομοδιδάσκαλοι· ἔνιοι ὅμως τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὰ πολιτικὰ νομίζουσιν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ τοιαύτη ἀναγραφὴ, διότι εἶναι ἀσύνηθες ἐν τοῖς ἄλλοις συντάγμασι. Ναί, εἶπον πολλάκις αὐτοῖς, δὲν ἐγγράφεται ἀρθρον περὶ ἀμύνης τῆς γλώσσης, διότι παρὰ τοῖς ἄλλοις λαοῖς δὲν ὑπάρχει ὁ κίνδυνος καὶ δὲν ὑπάρχει, διότι ὁ Ἰταμὸς γλωσσολόγος, ὁ τολμήσας ἐν Ἀγγλίᾳ ἢ ἐν Γερμανίᾳ ἢ ἐν Γαλλίᾳ νὰ συμβουλευσῇ ἢ λαθραίως νὰ ὑπεισαγάγῃ εἰς τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν φανταστικὴν ἢ χυδαίαν διάλεκτον θέλει παραπεμφθῇ ἐκεῖσε, ἔνθα ἡ ψυχιατρικὴ ὁρίζει.

Νομίζομεν, ὅτι διαφωνοῦμεν πρὸς τοὺς πολιτειολόγους κατὰ τὴν ἀντίληψιν, ἣτις παρήχθη ἐκ τῶν διαφορῶν ἐπιτηδευμάτων, ἀπερ ἀσκοῦμεν. Οἱ μὲν πολιτευταὶ λύουσι τὰ ζητήματα διὰ τῶν ψήφων, ἡμεῖς δὲ οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ἀσχολούμενοι διὰ τῆς λογικῆς. Τί λοιπόν; Ἐννοεῖτε νὰ εἰσαγάγωμεν τὴν μίμησιν ἢ τὴν λεγομένην *μόδαν* ἐν τῷ μεγίστῳ τοῦ ἔθνους συμβολαίῳ; Ἡ μόδα εἶναι ἡ κακοῦργος τοῦ νεωτέρου κόσμου τυραννίς, ἣτις βασανίζει καὶ στρεβλόνει τὸ εὐσταλὲς τῶν νεανίδων σῶμα καὶ μαραίνει τὴν ἀνθηρὰν αὐτῶν ὑγείαν. Τὴν τυραννίδα ταύτην ἅς μὴ εἰσαγάγωμεν καὶ εἰς ζητήματα λογικῆς. Ἄπερ ρυθμίζει οὐχὶ ἡ μίμησις, ἀλλὰ τὸ λογικόν. Διὰ πάντα

τὰ εἰρημένα ἔχομεν δι' ἐλπίδος, ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς μελλούσης νὰ συνέλθῃ ἐθνοσυνελεύσεως θέλουνσι σώσει τὴν φυλὴν ἐκ τοῦ μεγίστου κινδύνου. Διότι ἡ γλῶσσα εἶναι φρουρὸς οὐ μόνον τῆς ἐθνικῆς ὑποστάσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς αἵγλης τῆς ἐκκλησίας. Τίς θέλει προσέλθει εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἂν ἀναγινώσκηται τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἐν χυδαία γλώσση ὥς ἐγένετο ἤδη ἀπόπειρα ἐν Πειραιεῖ, καὶ ἂν χυδαῖζοντες ἱερεῖς λέγωσι **γλυτωσιάρη γλύτωσέ μας**; Τίς θέλει φοιτήσῃ εἰς τὸ ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, ἂν κρατήσῃ ἡ **φοιτητικὴ συντροφιά**, ἥτις πρὸ ὀλίγου ἰδρύνθη; Θέλει οἰμῶζει ἐν οὐρανοῖς ὁ ἀοίδιμος τῆς Πελοποννήσου στρατηλάτης, ὅταν μάθῃ, ὅτι καὶ ἐν τοῖσδε τοῖς μεγάροις εἰσέδυσαν αἱ τερηδόνες αἱ κατατρώγουσαι καὶ εἰς ἐρειπιῶνα μεταβάλλουσαι τὰς ἐθνοποιούς τῆς διδασκαλίας αἰθούσας.

Μάτην λοιπὸν οἱ γενναῖοι τῆς Κρήτης ἄνδρες ἀγωνίζονται, ἵνα συνενώσωσι τὴν πατρίδα αὐτῶν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, ἀφ' οὗ οἱ χυδαῖσται πειρῶνται, ὅπως διασπάσωσι καὶ ἐξαφανίσωσι τὴν ὅλην φυλὴν.

Διὰ ταῦτα φιλοπάτριδες τῆς πατρίδος πολιτευταί, φροντίσατε ἐν τῷ αὐτῷ ἄρθρῳ, ἐν ᾧ μέλλει νὰ φρουρηθῇ ἡ θρησκεία, ληφθῇ πρόνοια καὶ περὶ ἀμύνης τῆς ἐθνικῆς γλώσσης· διότι ἐπὶ τῶν δύο τούτων ἐρείδεται ἡ σωτηρία τοῦ ὅλου γένους. Τὸ σύνταγμα εἶναι μὲν τὸ παλλάδιον τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ κράτους, ἀλλὰ παραβαλλόμενον πρὸς τὴν γλῶσσαν εἶναι ζητημάτιον· διότι ἐκ μὲν τοῦ πολιτεύματος ἐξαρτῶνται αἱ ἐλευθερίαι τοῦ κράτους, ἐκ δὲ τῆς γλώσσης ἡ σωτηρία τῆς ὅλης φυλῆς. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται, διὰ τί καὶ ὁ ἀείμνηστος Δηλιγιάννης τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης ἔλεγε τὸ μέγιστον τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, καὶ κατὰ τοῦτο συμφωνοῦσι καὶ οἱ τρεῖς ἡμῶν πατριάρχαι. Ἄριστα δὲ λέγει ὁ ἐν Μονάχῳ συνάδελφος καὶ φίλος μου κ. Δρέρουπ (ὄρα «Ἀθήνας» ἐν φυλ. 2,366). «Ἡ καθαρεύουσα εἶναι ὁ ἰδανικὸς δεσμός, δι' οὗ ἐθνικῶς συνέχεται ὁ σύμπας πολιτικῶς διεσπασμένος Ἑλληνικὸς λαός, τὸ σύμβολον ἅμα κραταιοῦ πολλῶν χιλιετηρίδων παρελθόντος, ὅπερ τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ καίπερ διεσπασμένῳ περιάπτει ἐν τοῖς λαοῖς τῆς Εὐρώπης **δόξαν μεγάλου ἔθνους**. Ἡ καθαρεύουσα εἶναι ὁ φύλαξ τοῦ θρησκευτικοῦ βίου, ἅτε καθιστᾷσα τῷ λαῷ καταληπτὰς τὰς ἱεράς τοῦ Χριστιανισμοῦ βίβλους ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ὥς ὀρθόδοξος καθολικὸς εἰς τοῦτο κλίνω νὰ ἀποδίδω διαφέρουσιν ἀξίαν. Ἡ καθαρεύουσα

τέλος εἶναι ἡ τελεσφορωτάτη τοῦ λαοῦ διδάσκαλος, ἀποκαλύπτουσα αὐτῷ τοὺς ἀπείρους τῆς ἐθνικῆς γραμματείας θησαυροὺς εἰς ἄκοπον σχεδὸν ἀπόλαυσιν καὶ ἀέναον δαφιλοῦς διδαχῆς πηγὴν. **Εἴθε ἡ Ἑλλὰς μηδέποτε νὰ ἐπιλάθῃται τὸ ὑπὲρ τοῦ κόσμου ποτὲ ὑπῆρξεν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐνεστὼς τῷ ἰδίῳ μεγάλῳ παρελθόντι ὀφείλει».**

Ἄν, φιλοπάτριδες συμπολίται καὶ εὐγενῆς τοῦ Πανεπιστημίου νεολαία, ἀπιδίητε πρὸς τοὺς κινδύνους, θέλετε τιμήσει τὴν μνήμην τοῦ Σεβαστοπούλου ὡς μεγάλου τοῦ ἔθνους εὐεργέτου, ὅστις διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ φερωνύμου ἀγῶνος παρέσχεν ἀφορμὴν, ἵνα οὐ μόνον ὁσημέραι ἀναπτύσσεται ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν γλῶσσα, ἀλλὰ καὶ ἐρμηνεύωνται τὰ ταπεινὰ τῶν χυδαῖστων βουλευμάτων. Οὕτω ποιοῦντες διατηροῦμεν τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν γλῶσσαν, ὥς συμβολεύουσιν οἱ ὄντως φιλέλληνες καὶ δὴ ὁ διαπρεπὴς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καθηγητῆς τοῦ ἐν Λειψίᾳ Πανεπιστημίου καὶ ἐμὸς φίλος κ. Κ. Μαρτίνι· «Πολυαρίθμοις ὁμοεθνέσι καὶ συναδέλφοις διαφωνῶν, φρονῶ, ὅτι οἱ νῦν Ἕλληνες ἱερὸν ἔχουσι καθῆκον, ὅπως θεραπεύωσι καὶ διατηρῶσι τὸ ἔγκριτον τῶν ἑαυτῶν πατέρων ἰδίωμα, τὸ ἰδίωμα ἐκεῖνο, ὅπερ παντὶ μὲν ἀρχαιοδίφῃ ὑπατον θαυμασμὸν ἐμπνέει, παντὶ δὲ εὐσεβεῖ Χριστιανῷ, ὥς γλωσσικὴ μορφή τῶν ἱερωτάτων ἡμῶν πηγῶν τυγχάνει ὃν προσφιλές, τίμιον, σεβάσμιον. Πᾶς ἐλευθέρως καὶ ἀπροκαλύπτως ἐπισκοπῶν, ὧδε κατ' ἀνάγκην θέλει κρίνει. **Οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ τῶν προγόνων γλώσσῃ κατέχουσι κρηπῖδα οὕτως ἀγνὴν καὶ οὕτω τελείαν, οἷαν οὐδεὶς ἄλλος λαὸς κέκτεται».**

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο φιλοτίμως ἠγωνίσαστο ἡ Πανεπιστημιακὴ νεολαία ἐν τῷ Σεβαστοπουλείῳ ἀγῶνι καὶ δὴ ἐν τῷ προάγωνι ἐνεγράφησαν μὲν τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρες, ἐξ ὧν προσῆλθον εἴκοσι καὶ τρεῖς. Τούτοις προὔτάθη τὸ ζήτημα· **Ἡ χρῆσις τῆς καθαρευούσης ὠφέλησε τὸ Ἑλληνικὸν γένος καὶ πῶς;** Μετὰ πολλῆς χαρᾶς εἶδομεν, ὅτι οἱ φοιτηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου οὐ μόνον ἔγραψαν ὀρθῶς καὶ ἐν γλαφυρᾷ ἁρμονίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἔχουσι πλήρη συνείδησιν τῆς μεγίστης σπουδαιότητος τῆς ἐθνικῆς γλώσσης. Ἐκ τῶν εἴκοσι καὶ τριῶν τούτων ἐξελέγησαν δώδεκα κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ ἀγωνοθέτου, οἵτινες ἠγωνίσαντο ἐν τῷ ἀγῶνι. Ἡ ἀγωνόδικος ἐπιτροπεία προὔβαλεν αὐτοῖς πρόβλημα πρὸς λύσιν· **Οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἐγέ-**

νοντο ἐπιφανέστεροι ἐν τοῖς πολέμοις ἢ ἐν τοῖς γράμμασιν; Ἐν τῇ λύσει τοῦ μεγάλου τούτου προβλήματος οἱ ἀγωνισταὶ ἀπέδειξαν οὐ μόνον φραστικὴν δύναμιν καὶ καλλιέπειαν, ἀλλὰ καὶ ὀρθοφροσύνην, διότι τινὲς μὲν τούτων τὰ γράμματα ἐθεώρησαν ὡς τὰ πρῶτα τῶν εὐκλεῶν πολέμων αἷτια· ἄλλοι δὲ τὰ πολεμικὰ τῶν ἡμετέρων προγόνων ἔργα δὲν ἔκριναν ὡς ὑποδεέστερα τῆς διανοίας· διότι ὀρθῶς εἶπον, ὅτι τὸ μέγεθος τῶν πολέμων δὲν εἶναι δίκαιον νὰ μετρηθῇ κατὰ τὴν ποσότητα τῶν παραταχθέντων ἐν ταῖς μάχαις στρατιωτῶν, ἀλλὰ κατὰ τὰ αἷτια καὶ τοὺς σκοποὺς τῶν πολεμιστῶν. Βεβαίως οἱ Ταμερλᾶνοι τῆς Ἀσίας παρέταξαν ἐν ταῖς μάχαις πολυαριθμοτέρους τῶν Ἑλλήνων στρατοὺς, ἀλλ' οἱ πόλεμοι αὐτῶν ἦσαν κατακτητικοὶ καὶ οὐχὶ ἐκπολιτιστικοί. Ἡ κοσμοκρατία ὅμως τῶν Καيسάρων ἦλθε καὶ παρῆλθεν, ἡ τοῦ Ὀμήρου ὅμως καὶ ἡ τοῦ Πλάτωνος διαμένουσι καὶ θέλουσι διαμένει, ἐφ' ὅσον τὸ ἀνθρώπινον γένος τιμᾷ καὶ γεραίρει τὸν πολιτισμόν, καὶ τὴν πορφύραν τῶν μεγάλων τούτων οἰακοστρόφων τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, οὔτε οἱ Ὀμηρομάστιγες ἠδυνήθησαν νὰ μιάνωσιν οὔτε αἱ δειναὶ τῶν ὑλιστῶν στρατιαὶ ἐγένοντο ἱκαναὶ νὰ ἐκπορθήσωσιν, ἀλλ' ὡς εὐρυμέδοντες ἡγεμόνες ἐπιβάλλουσι τῇ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ νόμους, οὓς μόνον βάρβαροι καὶ ἀμαθεῖς δύνανται νὰ ὑπερβῶσι. Δυσδαίμονες δὲ καὶ ἀνόλβιοι εἶναι οἱ θνητοί, ὅσοι δὲν ἐφωτίσθησαν ὑπὸ τοῦ ἀνεσπέρου Ἑλληνικοῦ φωτός, ὡς τυφλοὶ εἶναι, ὅσων τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲν ἤψαντο αἱ χρυσαῖ τοῦ διφρηλατοῦντος Φοίβου ἀκτῖνες καὶ ὅσων ἐν τῷ ζόφῳ δὲν προσέβαλε τὸ ἱλαρὸν τῆς Ταυροπόλου Ἀρτέμιδος φῶς.

Οἱ ἡμέτεροι ὅμως ἀγωνισταὶ ἐφωτίσθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, παρεσκευάσθησαν δεόντως καὶ ἡ ἐπιτροπεία λυπεῖται, ὅτι δὲν ἔχει πλείονας ἄθλους, ὅπως βραβεύσῃ αὐτούς· διότι οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἦσαν ἄξιοι βραβεύσεως. Ἐκ τῶν ἐνόντων ἡ ἐπιτροπεία ἐβράβευσε δύο, τὸν ἀριθμὸν πέντε καὶ τὸν ἑπτὰ, ἐπήνεσε δὲ τοὺς ἀριθμοὺς δέκα καὶ ἑνδεκα. Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ πλειοψηφία δὲν ἐβράβευσε καὶ τοὺς δύο ἀριθμοὺς ἐξ ἴσου, ἀλλ' ἀνίσως διὰ τινὰ γλωσσικὰ ἁμαρτήματα τοῦ δευτέρου. Εἶπομεν δ' ἀριθμούς, διότι ἡ ἀγωνόδικος ἐπιτροπεία ἀριθμοὺς καὶ οὐχὶ ὀνόματα γινώσκει.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Β'.

Σήμερον τῇ εἰκοστῇ τετάρτῃ Μαρτίου 1910 συνελθοῦσα ἡ ἐπὶ τοῦ Σεβαστοπουλείου διαγωνίσματος Ἐπιτροπεία καὶ λαβοῦσα ὑπ' ὄψει τὰ γραπτὰ τῶν διαγωνισθέντων δοκίμια ἀπεφώνησε, ἵνα τὸ φέρον τὸν ἀριθ. 5 διαγώνισμα τύχῃ τοῦ πρώτου βραβείου ἐκ δραχμῶν πεντακοσίων (500), τὸ δὲ φέρον τὸν ἀριθ. 7 τύχῃ τοῦ δευτέρου βραβείου ἐκ δραχμῶν ἑκατόν (100), τὰ δὲ φέροντα τοὺς ἀριθ. 10 καὶ 11 τύχῳσιν ἐπαίνου.

Ὁ Πρόεδρος
Ν. Χ. Ἀποστολίδης

Τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς
Γ. Μιστριώτης
Γ. Ν. Χατζιδάκης
Σπυρ. Βάσης

Τῇ δὲ εἰκοστῇ ὀγδόῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς εἰσηγήσεως ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Μιστριώτου ὁ Πρόεδρος ἀπεσφράγισε τοὺς φακέλους τοὺς ὑπ' ἀριθ. 5, 7, 10 καὶ 11. Οὕτω εὗρέθη ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 5 φακέλλῳ τὸ ὄνομα τοῦ φοιτητοῦ Γεωργίου Ν. Ἀνδρουλιδάκη, ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 7 τὸ ὄνομα τοῦ φοιτητοῦ Ἰωάννου Λουλάκη, ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 10 τὸ τοῦ Νικολάου Κωνσταντοπούλου καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 11 τὸ τοῦ Δ. Φράγκου.

Ὁ Πρόεδρος
Ν. Χ. Ἀποστολίδης

ΟΙ ΠΡΟΓΟΝΟΙ ΗΜΩΝ
ΕΓΕΝΟΝΤΟ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΕΡΟΙ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΟΛΕΜΟΙΣ
Η ΕΝ ΤΟΙΣ ΓΡΑΜΜΑΣΙΝ;

Οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἐν τε τοῖς πολέμοις καὶ ἐν τοῖς γράμμασιν εἵπέρ τις καὶ ἄλλος λαὸς διεκρίθησαν καὶ τὰ περιφανῆ αὐτῶν ἔργα πολεμικά τε καὶ διανοητικά πρόκεινται τοῖς λαοῖς (ὥς) ἔξοχα ὑποδείγματα φιλοπατρίας ἀκραιφνοῦς καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως οὐ τῆς τυχούσης. Πολλὰ δ' εἰς τοῦτο συνεβάλοντο αἷτια, ὧν σπουδαιότερα τό τε κλίμα καὶ ἡ τοῦ ἐδάφους φύσις, ἥτις καὶ ἐν τῇ ξηρᾷ καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ (ἰταμοῦς) τῆς πατρίδος προασπιστὰς παρεσκεύαζεν. Ἐν τισι δὲ πόλεσιν, ὥς ἐν Σπάρτῃ, τὸ πολίτευμα μέγιστα εἰς τὴν βελτίστην στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν συνετέλεσε καὶ τοὺς πολίτας τὸ καλῶς ἀποθανεῖν τοῦ αἰσchrῶς ζῆν μᾶλλον νὰ αἰρῶνται ἐποίησε. Διὸ καὶ ὁ Πλούταρχος περὶ τῆς Σπαρτιατῶν ἀγωγῆς καὶ παιδείσεως λέγει «γράμματα μὲν οὖν τῆς χρείας ἔνεκα ἐμάνθανον, ἢ δ' ἄλλη πᾶσα παιδεία πρὸς τὸ ἀρχεσθαι καλῶς ἐγίνετο καὶ καρτερεῖν πονοῦντα καὶ νικᾶν μαχόμενον». Ἐν Ἀθήναις ἡ παιδεία ἔβαινε παραλλήλως τῇ τοῦ σώματος ἀσκήσει, οὕτω δὲ βλέπομεν καὶ αὐτὸν τὸν Αἰσχύλον, τὸν ὑψιπόρου καὶ αἰθεροβάμονος φαντασίας ποιητὴν, τὸν ἐπιδρῶντα ἐπὶ τῶν θεατῶν διὰ τοῦ θαυμαστοῦ καὶ τοῦ ἀσυνήθους, ἐλαύνοντα τὴν κόπην ἐν Σαλαμῖνι μετὰ τῆς αὐτῆς (ἰταμότης), μεθ' ἧς ἔπαλλε τὸ δόρυ ἐν Μαραθῶνι. Ἐν τοῖς Μηδικοῖς ἰδία πολέμοις οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι περιφανέστατα ἐτεκμηρίωσαν τὰς στρατιωτικὰς αὐτῶν ἀρετάς, δι' ὧν περικλεεῖς ἦσαντο νίκας ἐν τε Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι, ἐν τε Πλαταιαῖς καὶ Θερμοπύλαις καὶ ἄλλαχοῦ, εἰς Ἄρεως ἔργον μειγνύμενοι πολύστονον καὶ εἰς φυγὴν αἰσchrὰν καὶ ἐπονείδιστον τὰς πολλὰς τῶν πολεμίων μυριάδας τρέποντες. Τίς δὲν θαυμάζει τὴν καρτερίαν τὴν ἀξιάγαστον καὶ τὸ ἡρωϊκὸν μένος τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν περὶ αὐτόν, καὶ τίς δὲν αἴρεται εἰς θεῖαν καὶ ὑψηλὴν περὶ πατρίδος ἔννοιαν, ἀναλογιζόμενος

τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἱερὸν αὐτῶν ἔρωτα καὶ τὴν ἐν τοῖς νόμοις ἀδιάσειστον ἐμμονήν, τὴν ἐξόχως διατυπουμενὴν ἐν τῷ τῶν πεσόντων ἐπιγράμματι «ὦ ξεῖν ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι»; "Ο τε χῶρος καὶ χρόνος δὲν ἐξαρκούσιν, ὅπως καὶ ἄμυδρὰν εἰκόνα παράσχῃ τῶν μεγάλων ἐν πολέμοις προγονικῶν ἔργων, ἅτινα μέγα κῦδος αὐτοῖς προσεπόρισαν. Ἄλλὰ καὶ οἱ νεώτεροι οὐδόλως ἐν τούτοις ὑστερήσαντες, ἀλλ' ἐν πολλοῖς μάλιστα ἐκείνους ὑπερβάντες, ἐκτήσαντο κλέος ἄφθιτον, δι' ἣν πρὸς κοσμοκρατορίαν ὅλην διεξήγαγον γιγαντομαχίαν. Θαύματα ἀληθῶς δύναται τις νὰ θεωρήσῃ τὰς πλείστας τῶν μαχῶν τῶν ἡμιθέων ἐκείνων, ὧν ἐν ταῖς καρδίαις ἀνήφαιστον ἔκαιε τὸ τῆς ἀγνῆς φιλοπατρίας πῦρ. Διὸ ἐν ὅσῳ ὁ κόσμος τιμᾷ καὶ γεραίρει, ὥς προσήκει, τοὺς ἥρωας, οἵτινες διὰ τοῦ τιμίου αὐτῶν αἵματος κατήρδυσαν τὸ τῆς ἐλευθερίας ἀγλαόκαρπον δένδρον καὶ ὧν τὰ ὀστᾶ ἐλευκάνθησαν ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ τὰς πεδιάδας, ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Κανάρης, ὁ Μιαούλης καὶ ὁ Διάκος καὶ ἡ λοιπὴ χορεία τῶν ἐλευθερωτῶν τῆς πατρίδος, ἦν καὶ μητρὸς καὶ πατρὸς ἡγοῦντο τιμιωτέραν καὶ σεμνοτέραν, θέλουσιν εἶναι τὰ ἐρίτιμα ἡμῶν λατρεύματα.— Ἐν τοῖς γράμμασι τοσαύτας καὶ τηλικαύτας ἀρετὰς ἀνέπτυξαν οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι καὶ οὕτως ἐπιφανεῖς ἐγένοντο, ὥστε δικαίως θεωροῦνται δημιουργοὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Οὗτοι διεμόρφωσαν γλῶσσαν εὐπλαστον καὶ ἡδεῖαν, ὥς εἶναι ἡ τῆς ἀηδόνης φωνή, μουσικὴν οὐρανίους ἠχήσασαν φθόγγους καὶ φιλοσοφίαν ἡγεμονικὴν περιβαλλομένην πορφύραν. Τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, καίπερ πρὸ τριῶν χιλιετηρίδων ποιηθέντα, ὅμως, ὥς τὰ ἔργα τοῦ Φειδίου καὶ Πραξιτέλους, φαίνονται ἔτι πρόσφατα καὶ νεουργὰ καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀπανθεῖ χάρις, διάνοιαν ἀειθαλῆ ἐπιδεικνύουσα καὶ ψυχὴν ἀγήρω ὑπεμφαίνουσα. Ἐν γένει τὰ διανοητικῆς φύσεως ἑλληνικὰ καλλιτεχνήματα ἐν τε τῷ πεζῷ καὶ τῷ ἐμμέτρῳ λόγῳ εἶναι τοιαῦτα, ὥστε ἀείποτε θέλουσι θεωρεῖσθαι ὥς τὰ μόνα πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας καὶ τῆς καρδίας ἐξευγένισιν μέσα. Ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς μετὰ γλυκείας καὶ γλαφυρᾶς ἁρμονίας καὶ ἀνυπερβλήτου λεκτικῆς τέχνης συντεθεῖσι, δύναται τις νὰ ἀποκομίσῃ ὅ,τι καλὸν καὶ λυσιτελὲς νὰ ἐπιδείξῃ ἔχει ὁ ἄνθρωπος. Διὰ βραχέων πολλάκις στίχων μέγισται καὶ σπουδαιόταται ἀλήθειαι ἐκδιδάσκονται. Καὶ π. χ.

εἰς πόσιν ἀπεραντολογίαν δὲν εἰσερχόμεθα ἡμεῖς καὶ πόσον πολύτιμον δὲν κατατρίβομεν ἀσκόπως χρόνον, προκειμένου περὶ ἀνορθώσεως τῶν κοινῶν καὶ πόσας δὲν ἐκφέρομεν γνώμας οὐχὶ σπανίως ἀλλήλας ἀναιρούσας; ἐν ᾧ ὁ Ἰσοκράτης ὅσον οἶόν τε διὰ βραχέων κάλλιστα καὶ ἄριστα τὸ ζήτημα τοῦτο λύει ἐν τῷ Ἀρειοπαγитικῷ λέγων «δεῖ δὲ τοὺς εὖ πολιτευομένους οὐ τὰς στοὰς ἐμπιπλάναι γραμμάτων, ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχειν τὸ δίκαιον· οὐ γὰρ τοῖς ψηφίσμασιν, ἀλλὰ τοῖς ἡθεσι καλῶς οἰκεῖσθαι τὰς πόλεις· καὶ τοὺς μὲν κακῶς τεθραμμένους καὶ τοὺς ἀκριβῶς τῶν νόμων ἀναγεγραμμένους τολμήσειν παραβαίνειν, τοὺς δ' ἀσφαλῶς πεπαιδευμένους καὶ τοῖς κακῶς κειμένοις ἐθελήσειν ἐμμένειν». Καὶ μόνη ἡ τῶν ὀλίγων τούτων λόγων τοῦ φιλοσόφου ῥήτορος ἐφαρμογὴ δύναται νὰ παρασκευάσῃ πόλιν ἀξίαν, ἵνα τὰ σκῆπτρα τοῦ πολιτισμοῦ κατέχῃ.

Ὁ τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον μετὰ τῶν ποικίλων κινήσεων τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν θαυμασίως ἀποκαλύψας ἔξοχος τῆς ἀρχαιότητος τραγικός, ἐν τῇ Ἀντιγόνη, τῷ περιφανεστάτῳ τούτῳ τῆς διανοίας μνημεῖῳ, σοφώτατα ἀποτρέπων ἀπὸ τῆς μεγαλορρημοσύνης καὶ τὴν εὐσέβειαν συνιστάς, τάδε μεγαλοπρεπῶς φθέγγεται· «πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας πρῶτον ὑπάρχει· χρὴ δὲ τὰ γ' ἐς θεοὺς μηδὲν ἀσεπτεῖν· μεγάλοι δὲ λόγοι μεγάλας πληγὰς τῶν ὑπεραύχων ἀποτίσαντες, γήρα τὸ φρονεῖν ἐδίδαξαν». — Ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τοιαῦται ἀνεφάνησαν διάνοιαι καὶ οὕτω δεξιῶς τῶν ζητημάτων αὐτῆς ἐπελάβοντο καὶ ταῦτα ἐπέλυσαν, ὥς ὁ Ἀριστοτέλης, ὥστε οἱ μέχρι νῦν περὶ τὴν φιλοσοφίαν ἀσχολούμενοι οὐδὲν ἢ ἐλάχιστον, κατὰ γε τὰς θεμελιώδεις αὐτῆς ἀρχάς, προσέθηκαν. Ὁ δ' ἀνδρῶν ἀπάντων σοφώτατος Σωκράτης οὕτως ἐχώρησεν ἐν τῇ ἠθικῇ, ὥστε ἔλεγεν ὅτι προετίμα νὰ ἀδικηθῇ ἢ νὰ ἀδικήσῃ. Κατὰ τί διαφέρει ἡ φιλοσοφικὴ αὕτη γνώμη τῆς ἠθικῆς τοῦ εὐαγγελίου; Οὕτω λοιπὸν ἐδείξαμεν ὅτι οὐ μόνον ἐν τοῖς πολέμοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς γράμμασιν οἱ πρόγονοι ἐπιφανεῖς ἐγένοντο. Ἐὰν δὲ παραβάλωμεν τὰ ἔργα αὐτῶν ταῦτα, θέλομεν ἐν ἀμφοτέροις εὖρρηζηλωτὴν ἐπίδοσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς γράμμασιν ἔτι μείζονα, κατ' ἐμὴν γε γνώμην.

Τῇ φιλοπονίᾳ καὶ ἀγαστῇ φιλοπατρίᾳ ἐκείνων καὶ ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες ἃς πράξωμεν πᾶν τὸ ἐφ' ἡμῖν, ὅπως ἐν τε τοῖς γράμμασι

καὶ ταῖς σωματικαῖς ἀσκήσεσιν ἡμᾶς αὐτοὺς προαγάγωμεν καὶ τοῦτο μὲν ἀνταξίους ἐκείνων ἀπογόνους δείξωμεν, τοῦτο δὲ τὴν φιλτάτην πατρίδα, τὴν μάλιστα νῦν κλονουμένην καὶ δειναῖς μάστιξι μαστιζομένην, ὠφελήσωμεν. Διότι κατὰ τὸν φιλόσοφον Ξενοφάνην «οὔτοι ἀπ' ἀρχῆς θεοὶ θνητοῖς πάντα ὑπέδειξαν, ἀλλὰ χρόνῳ ζητοῦντες ἐφευρίσκουσιν ἄμεινον» καὶ κατὰ τὸν τερπνὸν Ῥωμαῖον ποιητὴν Κάτουλλον «amat victoria curam».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 14 Μαρτίου 1910

Γεώργιος Ν. Ἀνδρουλιδάκης

